

Kosztá József (1861-1949)

Lányka rózsával, 1920-as évek
Olaj, vászon 50 x 40 cm
Jelezve jobbra középen: Koszta

Kikiáltási ár: 2 400 000 Ft

Reprodukálva:

• P. Szabó Ernő: *Galéria: találkozás a jó művekkel. Beszélgetés Szeheres Annával*, Új Művészet, 1998/11, 34.

Proveniencia:

• Dévényi gyűjtemény

Kosztá József: *Leányfej*, 1920 körül
Olaj, vászon, 50 x 37 cm.

Szentesi rév

Kosztá 1917-es első gyűjteményes kiállítása az Ernst Múzeumban az osztatlan szakmai siker mellett a régen várt anyagi sikert is meghozta az idősödő művésznak. A hosszúra nyúlt tanuló- és vándorévek és korábbi bérlemények után a mester végre vásárolhatott magának egy saját tanyát Szentés közelében, ahonnan élete második felében már csak ritkán mozdult ki. Koszta beérte a környező világ motívumaival, nem próbálkozott többé nagyobb lélegzetű történelmi vagy vallásos kompozíciókkal, hiszen elfogadták végre lassan érlelődő festészetét, s a kritika nemcsak az általa nagyra becsült Munkácsyval, hanem Goya-val és Velazquez-zel is egy lapon emlegette. A húszas évek festményei alapján kortársai Kosztát olyan művésznak tekintették aki kivételes hitelességgel tudta megjeleníteni a vidéki, paraszti élet szépségét, később pedig az alföldi festészet egyik kimagasló, öntörvényű alakját tisztelte benne az utókor.

Rögös út

A Kosztára jellemző autonóm szín- és formavilág nem pusztán az Alföld televényéből sarjadt ki organikus módon. Koszta hosszúra nyúlt tanulóévei alatt éppúgy megfordult Bécsben, Münchenben és Nagybányán, mint Olaszországban, vagy Hollandiában, s az akadémikus naturalizmustól hosszú út vezetett az égő komplementer színekkel élénkített földszagú realizmusig. Ezen a hosszú úton Munkácsy és Rudnay mellett Ferenczy Károly festészete is fontos mérföldkövet jelentett Koszta számára. Tőle leshette el a lokálszíneket életre keltő reflexek finom játékát, s a *Madárdal* mély megértését mutató *Csigabiga* után egyre gyakrabban festett magányos nőalakokat a tájban, később pedig a nagyobb ívű kompozíciókból sugárzó harmóniát fiatal lányokról készített portrékba sikerült sűrítetnie, amelyek a hétköznapi, romlatlan szépség szimbólumaiként értelmezhetők.

Lányok, asszonyok

Koszta az alföldi táj, a tanyavilág és önmaga mellett leginkább az asszonyok festésében lelte örömét, akiket többnyire munka közben ábrázolt, mivel jó érzéke volt a természetes beállításokhoz. Vérbeli plein air festőként nem nagyon készített vázlatokat. Modell után festett a természetben, s leginkább az alkonyi órákat kedvelte, amikor az alacsony szögben beeső fény kiemelte az alakokat és felragyogtatta a színeket. Koszta rajongott a színekért, bennük látta a festészet lényegét, ami által többet nyújthat a valóságot pusztán leképező fotográfiánál. Annál a fotográfiánál, amely a művész feleségéről, háza népéről és alkalmi modelljeiről készített félalakos portréinak beállításában is érezte hatását. Koszta ugyanis fényképészinaként kezdte pályáját, s később is, ha rákényszerült, portrék színezéséből és retusálásából tartotta fenn magát. Lányka portrénk viruló, piros ajkán, sálján és rózsáján is érződik a színezett fényképek távoli reminiscenciája.

Katóka-képek

A szakirodalom által Katóka-képeknek nevezett lányka portrék egyik első darabja az 1917-ben kiállított *Kati vázával* lehetett. Modelljei közül felesége, Annuska mellett egyedül fogadott lányát, Katókat ismerjük névről is. Rózsás lánykánk arcvonásai azonban csak távolról emlékeztetnek Katókáéra. Fiziognómiailag és formailag is nagyobb hasonlóságot fedezhetünk fel egy 1920 körüli félalakos leányka portréval. Ebben az esetben a kompozíció, ill. a beállítás terén is hangsúlyosabb a rokonság. Festményünk ahhoz az időben nehezen behatárolható csoporthoz tartozik, ahol Koszta félalakos képkivágot alkalmazott, lemondott a kezekről és a kézben tartott tárgyokról, virágokról, s minden figyelmét az arcnak szentelte. A pasztózus ecsetvonásokkal megjelenített arcon a portré szépségét kiemelő vörös sál és rózsza, valamint a feketébe hajló zöld háttér reflexei játszanak, hogy élettel telítsék Koszta egyik legbájosabb modelljének képmását.

H.S.

